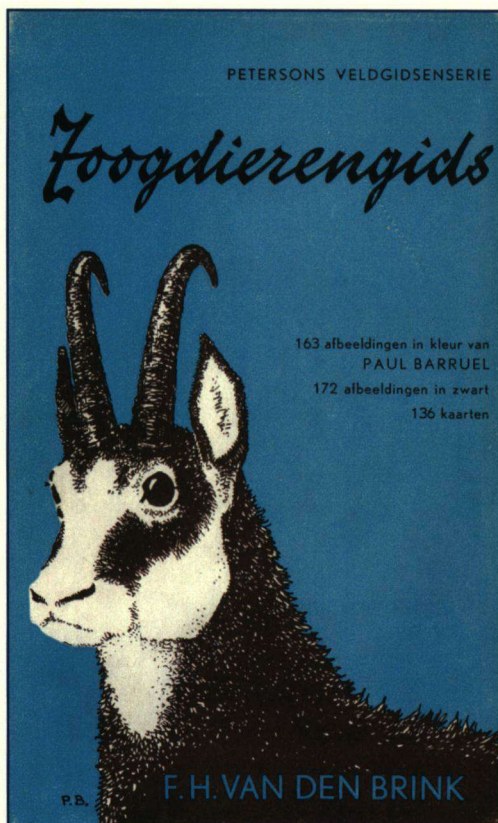

Uit de oude doos

De Zoogdierengids van Van den Brink: oud, maar boordevol nieuws!

Wie zich weinig of niet met vleermuizen bezighoudt, kan het zich wellicht niet voorstellen, maar de kennis over veel van onze Europese soorten vertoont, zelfs na jaren van onderzoek, nog opvallende hiaten. Stel het u even voor: van de duizenden laatvliegers die we in de Lage Landen elke zomer opnieuw kunnen lokaliseren, vinden we in de winter maar een fractie terug. Het gaat om enkele individuele dieren op plaatsen zoals zolders, kelders, groeven enzovoort. Die enkele vondsten per jaar leveren

uiteraard geen voldoende beeld van de winter-ecologie van laatvliegers in onze streken. Dat geldt trouwens voor wel meer soorten. Waar zijn die duizenden dieren gebleven? Trekken ze misschien weg? Het zijn vragen die vleermuisdeskundigen ook anno 2005 nog rode kaken bezorgen.

Je ziet ze overal verschijnen in populaire brochures over vleermuizen: de lijstjes met onze eenentwintig inheemse soorten, gerangschikt met symbolen over waar je kraamkolonies kunt vinden, op welk soort plekken de soort overwintert, en welke afstanden ze gemiddeld aflegt tussen zomer- en winterverblijf. Omdat vleermuiswerkers dergelijke lijstjes keer op keer onder de neus krijgen, worden ze dikwijls aangenomen als universeel, dus altijd en overal geldig. Toch voelen doorgewinterde vleerders aan hun ellebogen dat er iets schort: het kan toch niet dat laatvliegers 's zomers alleen maar in gebouwen leven? En de afgelopen 60 miljoen jaar dan?

Als we er de recente literatuur even bijhalen, lezen we in de *Gids van de vleermuizen van Europa*

(Schober & Grimmberger, 2001) bij de laatvlieger "Gebouwbewonende vleermuis, ... zomerverblijven vaak in de nok van zolders, meestal niet vrij hangend, maar vaker verstopt tussen balken, ook in spouwmuren en spleten achter gevelbekleding. In Zuidoost-Europa ook in karstgrotten." En verder: "Winterverblijven in grotten, groeven, kelders, spouwmuren, balkspleten van zolders, achter ornamenten in kerken en in houtstapels." Meer staat er niet. Geen woord over bomen. We nemen er even de *Zoogdierengids* van Van den Brink (1955) bij. Daarin lezen we: "Laatvlieger: 's Winters in holle bomen, gewelven, kazematten, schuren, kerken, zelden in groeven en kleine grotten. 's Zomers in gebouwen (meest zolders), muurspleten, ook holle bomen." Een treffend contrast, dacht ik zo.

Het loont erg de moeite om na vijftig jaar de *Zoogdierengids* van Van den Brink er nog eens op na te slaan. Wat gedacht van deze frase: "Meervleermuis: 's zomers meest in holle bomen,

soms in gebouwen.”? Of: “Baardvleermuis: ‘s winters soms in holle bomen.”. Helemaal bizar is dit: “Ingekorven vleermuis: ‘s zomers in boomholten, achter boomschors.” Meer staat er zelfs niet! Of wat gedacht van: “Franjestaart: minder aan geboomte gebonden dan beide vorige soorten. ‘s Winters in grotten, soms in holle bomen, ‘s zomers in holle bomen, soms in gebouwen.” Bij de Bechsteins vleermuis lezen we o.a.: “ ‘s Winters in groeven, holle bomen.”

Hetzelfde verhaal bij de tweekleurige vleermuis. “ ‘s Winters in boom- en rotsholten, gebouwen (kelders); ‘s zomers in holle bomen, achter boomschors, in rotsspleten, gebouwen.” Bij de rosse vleermuis lezen we: “Slaapt ‘s winters en ‘s zomers in boomholten, soms in houten woningen; ‘s winters ook wel in stenen gebouwen; bijna nooit in grotten.” Idem bij de bosvleermuis.

Voor wie zich vragen stelt bij de betrouwbaarheid van de gegevens in de *Zoogdierengids*, even dit: F.H. van den Brink was de eerste voorzitter van de VZZ. Van de *Zoogdierengids*, die in 1955 voor het eerst verscheen, werd in 1978 de vierde en laatste druk gemaakt. De gids werd in tien talen vertaald. Zelf schrijft Van den Brink in zijn woord vooraf: “Aan het boekje ... heb ik ruim 30 jaar gewerkt. ...ik heb onze zoogdieren veel bestudeerd en er veel over gelezen. In die lange jaren heb ik geleerd, dat er meer over is geschreven dan één persoon kan beheersen, maar ik vlei mij ook te hebben geleerd rijp en groen uit die zoogdierenliteratuur te kunnen onderscheiden. Eigen studie is dan ook maar voor een gedeelte aan de gids ten grondslag gelegd – dit kan ook niet anders. Ik hoop echter de vele en verspreid staande gegevens, die ik her en derwaarts heb verzameld, zo te hebben gezift, dat wat hier wordt geboden, betrouwbaar is.” Ik had het zelf niet beter kunnen verwoorden.

Bob Vandendriessche